

15 פברואר 2026
סימוכין: 6239

לכבוד:
ח"כ דוד ביתן, יו"ר
וועדת הכלכלה
הכנסת
ירושלים

שלום רב,

**הנדון: יישום תקנות המכרזים להעדפת תוצרת הארץ –
עמדת התאחדות המלאכה והתעשייה לקראת הדיון ביום 16 בפברואר 2026**

העדפת תוצרת מקומית ככלי במכרזים ממשלתיים

במרבית מדינות תבל מקובל לתת העדפה משמעותית לרכש של התוצרת המקומית ברמה לאומית. השיקולים המרכזיים להעדפת התוצרת המקומית הינם עידוד התעשייה והחקלאות הגדלת התעסוקה, מניעת בריחת הון, שמירת נתח ייצור מקומי, והבטחת שרשרת אספקה ברגיעה ובחירום.

בישראל מתקיימים מאפיינים ייחודיים המעצימים את ההצדקה המדינית והציבורית להפעלת כלי העדפת תוצרת הארץ במכרז הציבורי, ובהם: סביבה ביטחונית מורכבת, תלות גבוהה ביבוא ושוק פנימי קטן, חיזוק הפריפריה וההתיישבות, בטחון מזון, הבטחת שרשרת אספקה והבטחת חוסן חברתי ואמון ציבורי במיוחד בתקופות של אי ודאות ביטחונית וכלכלית.

מלחמת חרבות ברזל הציבה בפני ישראל תמונה קשה של אמברגו סחר מקיף משותפות סחר מרכזיות בכל היבטי שרשרת האספקה, לרבות ממדינות נאמנות של ישראל כמו גרמניה וארה"ב.

לצערנו, הגבלות הסחר בסחורות אזרחיות וצבאיות גם יחד עדיין נמשכות ומחייבות את המשק להיערך ולהישען על יכולת ייצור גבוהה שניתן להפעילה במהירות. לפיכך גם בימים אלה **העדפת תוצרת הארץ במכרזים ממשלתיים מקבלת משמעות רבה כחלק מהיערכות המשק להתמודדות במצבי חירום עתידיים.**

העדפה במכרזים מנקודת מבטם של העסקים הקטנים:

בשנים האחרונות גוברת ההכרה בדבר חשיבותם של העסקים הקטנים כמקור תעסוקה ועידוד הצמיחה במשק. מאידך עסקים אלה מתמודדים עם קושי בולט בהשגת לקוח גדול ומשמעותי, אשר יהווה בסיס איתן לפעילות העסק לאורך שנים רבות. אחד הגורמים שיכולים לסייע לעסק הקטן בהיבט זה הוא הגדלת נגישותו למכרזים ציבוריים. עסק קטן

שזוכה במכרז נהנה מיציבות גבוהה הודות להתקשרות בהיקף גדול ולאורך זמן עם לקוח איכותי. הגידול בהכנסות העסק מאפשר את הרחבת הפעילות, קליטת עובדים נוספים, צבירת מוניטין, ושדרוג מערך המוצרים / השירותים של העסק.

קשיים ביישום מנגנון העדפת תוצרת הארץ בהיבט העסק הקטן

כיום יישום מנגנון העדפת תוצרת הארץ מכורח חוק חובת מכרזים והתקנות הנלוות לו חלקי בלבד, כאשר העסקים הקטנים מתקשים להיכנס למכרזים גדולים מהסיבות הבאות :

(א) **דרישות סף פיננסיות גבוהות וערבויות משמעותיות** – במרבית המכרזים הציבוריים המציעים צריכים להציג הון עצמי מינימלי, מחזור שנתי כספי מסוים והיקף פעילות מוכח בתחום המכרז. מציאות זו מהווה חסם כניסה לעסקים קטנים בעלי מחזור כספי נמוך, גם אם הם יכולים לספק את המוצר או השירות במלואו. בנוסף דרישות סף גבוהות שאינן מותאמות לגודל העסק מונעות מהם להגיש הצעה ולהשתתף במכרז.

(ב) **מורכבות בירוקרטית בהוכחת ערך מוסף ישראלי** – העסק הקטן נדרש להוכחה מסודרת שהוא עומד בקריטריונים של תוצרת הארץ לרבות: ייחוס החלק מהמוצר / השירות המיוצר בישראל, חישוב שיעור הערך המוסף המקומי, צרוף הצהרות חתומות / מסמכים בנקאיים / רישומים פנימיים. מדובר בעלויות כספיות ומשאבי זמן לא מבוטלים, גם לאור העובדה שכל משרד מפרש בצורה מעט שונה את המושג "ערך מוסף ישראלי", ויש צורך בהתאמה נפרדת בהקשר זה לכל מכרז.

(ג) **ריכוז מכרזים בהיקפים גדולים** – פעמים הרשות הציבורית מבצעת רכש ריכוזי בהיקף רחב, במקום ליישם פיצול ליחידות קטנות. מטבע הדברים העסק הקטן מתקשה לעמוד בהיקף מסחרי, ביכולת פיננסית ובערבויות נדרשות למכרז גדול. בנוסף גם אם העסק הקטן מייצר טובין עם ערך מוסף גבוה, הוא אינו יכול להתמודד מול ספקים גדולים, היכולים לספק כמות גדולה במחיר זול יותר. התוצאה: מנגנון העדפת תוצרת הארץ אינו ממומש במלואו, והיתרון של עסקים קטנים מתבטל למעשה. כמוכן נגרמת פגיעה משמעותית לעסקים בפריפריה התקשים להתמודד עם לוגיסטיקה רחבת היקף של מכרזים מרוכזים.

פתרונות מוצעים

התאחדות המלאכה והתעשייה בישראל סבורה יישום יעיל של מנגנון העדפת תוצרת הארץ במכרזים ציבוריים, תוך הגדלת נגישות העסקים הקטנים והגברת התמיכה בייצור המקומי צריכה להתבסס על העקרונות הבאים:

(א) מתן אפשרות לעסקים קטנים להתאגד בצורה בלתי פורמלית – התאגדות בלתי

פורמלית של עסקים לצורך הגשת הצעות במכרז באופן זמני תאשר עמידה ביחד בדרישות הסף, בהיקפי אספקה או בערבויות מבלי לאבד את העצמאות העסקית של כל משתתף בהתאגדות. במקביל היא מגבירה את הסיכוי למימוש העדפת תוצרת הארץ ומחזקת את התעשייה המקומית בדגש על הפריפריה. פתרון זה מופעל במדינות האיחוד האירופאי ובארה"ב.

(ב) מתן העדפה בניקוד לעסק קטן – מתן נקודות זכות לעסק קטן במכרז מאפשרת

ליישם את העדפת תוצרת הארץ בצורה קלה, שקופה ומדידה. מנגנון נקודות הזכות מוגדר מראש ומאפשר חישוב פשוט ואחיד, כמות העסקים הקטנים שזכו במכרז - באיזה היקף ובאיזה אזור - קלה למדידה ומאפשרת בקרה מדויקת של הערך ליישום, והקריטריונים והניקוד המוענק לעסק הקטן במכרז ידועים מראש לכל המשתתפים.

(ג) פישוט הליך הוכחת ערך מוסף – שיפוט הליך הוכחת ערך מוסף יאפשר לעסקים

הקטנים להשתתף במכרזים בצורה יעילה, מהירה וזולה, מבלי לוותר על יתרון העדפה של תוצרת הארץ. מוצע לאפשר שימוש בטופס ואחיד ומקוצר לעסקים קטנים, ליצור מנגנון הצהרה עצמית מבוקרת ולפרסם שיטת חישוב ערך מוסף אחידה וברורה לכל המכרזים.

(ד) ערבויות מדורגות – מנגנון שבו גובה הערבות מותאם לגודל העסק ולחלקו במכרז

מאפשר לעסקים קטנים להתמודד במכרזים גדולים ללא חסמים פיננסיים. כלי זה מוודא שהיתרון של הערך המוסף המקומי מתממש ומשפר את מנגנון ההעדפה.

(ה) פיצול מכרזים ליחידות קטנות – פיצול מכרזים ליחידות קטנות אפשרת לעסק קטן

להתמודד במכרז במידה המותאמת ליכולתו הכלכלית והלוגיסטית. כמו כן מתאפשר יישום אפקטיבי יותר של מנגנון העדפה שכן עסקים קטנים עם ערך מוסף מקומי יכולים להפיק יתרון תחרותי במקטע קטן של המכרז, גם אם אינם יכולים להתמודד במכרז כולל. כמוכן חלוקת המכרז לפי אזורים תתרום לחיזוק התעשייה המקומית בפריפריה.

סעיף ב' בסדר היום - העדפת תוצרת הארץ במכרזים של השלטון המקומי :

א. בתקנה 22 (א) לתקנות העיריות (מכרזים) התשמ"ח-1987 נקבע כי ועדת המכרזים תמליץ על מתן עדיפות לרכישת תוצרת הארץ כל עוד מחיריהם אינם גבוהים ביותר מ-15% ממחיר הטובין המיובאים, ובתנאי שהטיב ויתר התנאים עונים על דרישות המזמין. למיטב הבנתנו אין בהוראות אלה נורמה המחייבת את השלטון המקומי וגופים אחרים המבצעים רכישות עבור הרשויות המקומיות להחיל את חובת העדפת תוצרת הארץ במכרזיהם.

ב. ההתאחדות המלאכה והתעשייה סבורה שרכש ציבורי המתבצע עבור הציבור ובכספו מן הראוי שתינתן בו העדפת לתוצרת הארץ בכדי לחזק את הכלכלה המקומית. תנאי הכרחי לכך הוא הרחבת תחולת חוק חובת מכרזים- העדפת תוצרת הארץ על השלטון המקומי. בנוסף על המדינה לעודד את השתתפות הרשויות המקומיות לפעול להנגשת המכרזים לעסקים קטנים תוך פישוט תהליכים, הדרכה והטמעה של שיטות רכש חדשות. במקביל יש לבחון בניית מכרזי רכש שיקלו או יתמרוזו התקשרויות של ספקים גדולים עם קבלני משנה שהם עסקים קטנים.

נודה להעברת עמדתנו לידיעת חברי הוועדה,

בכבוד רב,

רונן סולומון, מנכ"ל

התאחדות המלאכה והתעשייה בישראל